

РЕЦЕНЗІЯ

на освітньо-наукову програму
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
зі спеціальності В7 Релігієзнавство
галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності В7 «Релігієзнавство», розроблена в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка, побудована з урахуванням сучасних парадигмальних змін у науковому знанні, інноваційних підходів до конструювання освітнього процесу та актуальних проблем, що постають перед релігієзнавчими студіями в умовах глобалізаційних і цивілізаційних трансформацій. Основна мета програми полягає у створенні системних умов для реалізації здобувачами власних наукових досліджень, розвитку критичного й аналітичного мислення, формуванні дослідницької компетентності та забезпеченні простору для інтелектуальної самореалізації. Водночас акцент робиться на стимулюванні продукування інноваційних ідей, розробленні міждисциплінарних наукових проєктів та інтеграції результатів досліджень у сучасний науковий дискурс.

Структура освітньо-наукової програми відображає фундаментальні етапи та компоненти підготовки висококваліфікованого, конкурентоспроможного фахівця, здатного до здійснення науково-дослідницької, аналітико-прогностичної та науково-педагогічної діяльності. Чітко сформульовані результати навчання слугують основою для послідовного розвитку загальних і спеціальних компетентностей, серед яких особливе місце займають здатність до критичної рефлексії, оперування складними теоретичними концептами та застосування методологічного інструментарію релігієзнавчих студій.

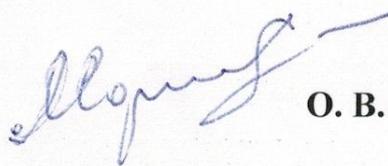
Змістове наповнення програми засвідчує наявність усіх необхідних структурних складових, які відповідають вимогам до програм такого рівня, що забезпечує системне й цілеспрямоване поглиблення спеціалізованих знань і формування дослідницької культури. Навчальний план вибудовано на засадах інтегративності, цілісності, комплексності та логічної послідовності, що

поєднує теоретичний і практичний аспекти підготовки. Дослідницький і науково-педагогічний компоненти програми реалізуються через спеціально організовані види практик, які сприяють формуванню готовності здобувачів до проведення повноцінних наукових досліджень, завершення дисертаційних проєктів, а також до викладацької діяльності у сфері релігієзнавства. Важливим чинником є можливість проходження наукового стажування у провідних закордонних закладах вищої освіти, що забезпечує інтеграцію здобувачів у міжнародний науковий простір.

Загалом, освітньо-наукова програма третього рівня вищої освіти зі спеціальності В7 «Релігієзнавство» базується на засадах компетентнісного, системного, інтегративного та міждисциплінарного підходів, передбачає використання інноваційних і інтерактивних освітніх технологій, відповідає сучасним науково-освітнім стандартам і є актуальною в контексті підготовки фахівців нового покоління у галузі релігієзнавства.

Рецензент:

доктор філософських наук,
професор кафедри філософії,
соціальних та політичних наук
Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

О. В. Марченко

РЕЦЕНЗІЯ
на освітньо-наукову програму
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
зі спеціальності В7 Релігієзнавство

Освітньо-наукова програма «Релігієзнавство» третього (освітньо-наукового) рівня підготовки докторів філософії, реалізована в Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка, спрямована на формування високого рівня фахових компетентностей і забезпечення конкурентоспроможності майбутніх випускників у науковому та професійному середовищі. Основна мета програми полягає у розвитку у здобувачів здатності до системного наукового пошуку, організації та проведення оригінальних досліджень у сфері релігієзнавства з використанням сучасного методологічного та аналітичного інструментарію.

Аналітичний розгляд складових освітньо-наукової програми дозволяє обґрунтовано стверджувати, що вона забезпечує комплексну підготовку здобувачів до виконання фундаментальних, дослідницьких та науково-практичних завдань, притаманних науковому ступеню доктора філософії. Наукова спрямованість програми реалізується через інтеграцію теоретичної та практичної підготовки, активне залучення провідних фахівців у галузі релігієзнавства, а також застосування сучасних методик викладання та дослідження.

Освітньо-науковий процес організовано на засадах компетентнісного, системного та інтегративного підходів із широким використанням інноваційних і інтерактивних технологій, що формує гуманістично-творчий стиль взаємодії «суб'єкт–суб'єкт», забезпечує дослідницьку орієнтацію навчання та стимулює наукову активність здобувачів.

Структура та зміст програми відзначаються логічністю, принципами наступності та послідовності, що забезпечує ефективне досягнення освітніх і наукових цілей. Навчальний план програми відповідає її завданням і передбачає раціональне співвідношення теоретичних і практичних

компонентів, що забезпечує гармонійне поєднання загальних та професійних компетентностей.

Суттєвою перевагою програми є її високий рівень інформаційного та навчально-методичного забезпечення, а також міжнародна кредитна мобільність, реалізована через партнерські угоди з закордонними університетами в рамках програми ЄС Erasmus+, що сприяє інтеграції здобувачів у глобальний науковий простір.

Таким чином, освітньо-наукова програма підготовки здобувачів наукового ступеня за спеціальністю В7 «Релігієзнавство» розроблена на високому науково-методичному рівні та може бути рекомендована для впровадження в освітній процес Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Рецензент:

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри релігієзнавства
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Олена ПРЕДКО

Пізнає проф. Предко О.І. задоволюю.
Зав. кафедрою релігієзнавства
Буденко С.В. БД

Рецензія на освітньо-наукову програму підготовки докторів філософії за спеціальністю В7 «Релігієзнавство»

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії за спеціальністю В7 «Релігієзнавство» у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка вирізняється чітко вибудованою структурою, сучасним науково-методичним забезпеченням та орієнтацією на формування високого рівня академічної культури, критичного мислення й дослідницької автономії здобувачів. Програма інтегрує теоретичні, історико-філософські, культурологічні та соціогуманітарні аспекти релігієзнавчих студій, що забезпечує системний розвиток компетентностей майбутніх науковців у контексті сучасних викликів гуманітарного знання. Значною перевагою програми є акцент на індивідуалізації наукового пошуку, міждисциплінарності та практичній спрямованості досліджень, що відповідає тенденціям розвитку європейської вищої освіти.

Особливої уваги заслуговує потенціал співпраці Київського столичного університету імені Бориса Грінченка з громадською організацією «Рада національних спільнот України», діяльність якої спрямована на розвиток міжкультурного діалогу, релігійної толерантності та збереження культурної ідентичності в багатоконфесійному середовищі. Така співпраця створює значні перспективи для практичного наповнення освітньо-наукової програми «Релігієзнавство» та зміцнення її суспільного виміру.

Потенційні напрями взаємодії можуть охоплювати реалізацію спільних дослідницьких проєктів, присвячених вивченню релігійного розмаїття в Україні, питанням конфесійної ідентичності, релігійної безпеки та суспільної згуртованості. Участь аспірантів у таких ініціативах сприятиме формуванню практичних навичок польових досліджень, аналітики соціокультурних процесів і розробці рекомендацій для органів державної влади та громадських інституцій. Залучення експертів і представників національних спільнот до проведення гостьових лекцій, круглих столів і воркшопів дозволить створити відкриту комунікативну платформу, де відбуватиметься обмін досвідом між науковцями, громадськими діячами та студентами.

Сприяючи реалізації принципів культурного плюралізму, співпраця з ГО «Рада національних спільнот України» здатна підсилити прикладний компонент освітньої програми, зокрема у напрямках міжрелігійного діалогу, медіації конфліктів, етики міжетнічної комунікації та формування міжкультурної компетентності. Така взаємодія відповідає стратегії Київського столичного університету імені Бориса Грінченка щодо інтеграції академічної освіти

в суспільно-гуманітарні процеси столиці та сприяє реалізації принципів громадянського партнерства.

У контексті розвитку освітньо-наукової програми перспективною є спільна організація тематичних конференцій, літніх шкіл та наукових публікацій, орієнтованих на питання релігієзнавчої освіти, соціальної відповідальності релігійних спільнот і релігійної безпеки як складової національної безпеки. Використання ресурсів ГО «Рада національних спільнот України» – контактів із релігійними громадами, інформаційних платформ, аналітичних матеріалів – сприятиме збагаченню емпіричної бази досліджень аспірантів, розширенню партнерських зв'язків і популяризації результатів наукових розробок у суспільстві.

Таким чином, освітньо-наукова програма «Релігієзнавство» у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка поєднує академічну якість, практичну релевантність і потенціал для соціальної взаємодії. Співпраця з ГО «Рада національних спільнот України» відкриває нові горизонти для інтеграції освіти, науки й громадського досвіду, що сприятиме формуванню фахівців нового покоління — релігієзнавців, здатних мислити системно, діяти етично й працювати на благо міжрелігійного миру та культурного розвитку України.

**З повагою,
Голова Ради національних спільнот
України, Заслужений працівник
культури України**

Мішот АВАНЕСЯН

РЕЦЕНЗІЯ

на освітньо-наукову програму зі спеціальності В7 «Релігієзнавство» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії за спеціальністю В7 «Релігієзнавство» у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка характеризується цілісною та концептуально вивіреною структурою, спрямованою на системне формування науково-дослідницьких і фахових компетентностей аспірантів. Визначальною рисою програми є органічне поєднання фундаментальної дослідницької підготовки, педагогічної практики та індивідуалізованого планування наукової роботи, що забезпечує становлення здобувачів як самостійних дослідників, здатних до продукування нових наукових знань і їх апробації в академічному середовищі. Вибіркова складова програми репрезентує актуальні напрями розвитку сучасного релігієзнавства та суміжних гуманітарних дисциплін, надаючи аспірантам можливість вибудовувати індивідуальні освітньо-наукові траєкторії відповідно до власних дослідницьких інтересів, теоретико-методологічних орієнтацій і проблематики дисертаційних досліджень.

Науковий потенціал відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С.Сковороди НАН України представлений висококваліфікованими науковими кадрами, багаторічними традиціями фундаментальних досліджень релігії та розвиненою академічною інфраструктурою. Відділення здійснює системне вивчення історії, теорії та сучасного стану релігії в Україні та світі, міжконфесійних відносин, державно-церковної взаємодії, новітніх релігійних рухів, проблем релігійної свободи та секуляризаційних процесів. Доступ до унікальних наукових фондів, бібліотек, архівних матеріалів і наукових видань Інституту створює сприятливі умови для проведення фундаментальних і прикладних досліджень, а також для залучення аспірантів до професійного наукового середовища. Відділення має значний досвід участі у національних і міжнародних дослідницьких проєктах, експертно-аналітичній діяльності та співпраці з академічними інституціями України й зарубіжжя, що відкриває широкі можливості для інтеграції молодих дослідників у глобальний науковий простір.

Співпраця між відділенням релігієзнавства ІФ НАН України та Київським столичним університетом імені Бориса Грінченка може бути реалізована через комплекс узгоджених освітньо-наукових заходів, спрямованих на підвищення якості підготовки аспірантів за програмою «Релігієзнавство». Доцільним є проведення спільних наукових семінарів, методологічних колоквиумів, круглих столів і дискусійних платформ за участю провідних учених і молодих дослідників. Тематика таких заходів може охоплювати актуальні проблеми сучасного релігієзнавства, трансформації релігійності в умовах глобалізації, взаємодію релігії та суспільства, питання релігійної безпеки, міжрелігійного діалогу, а також методологію гуманітарних досліджень.

Перспективним напрямом наукової взаємодії є академічна мобільність аспірантів, яка передбачає системне залучення до дослідницької інфраструктури обох інституцій – спеціалізованих бібліотечних і архівних фондів, наукових колекцій, інформаційних ресурсів та експертних спільнот. Така форма співпраці розширює джерельну й методологічну базу досліджень, сприяє поглибленню емпіричної складової дисертаційних робіт та формує здатність працювати в міжінституційному науковому середовищі. Важливою складовою є також координація спільних наукових заходів – конференцій, семінарів, дослідницьких колоквиумів – і підготовка колективних монографій та публікацій у фахових виданнях, що забезпечує апробацію результатів досліджень, підвищує їх наукову видимість і сприяє включенню аспірантів до міжнародного академічного дискурсу.

Реалізація спільних наукових проектів між Інститутом філософії імені Григорія Сковороди НАН України та Київським столичним університетом імені Бориса Грінченка створює умови для повноцінної дослідницької діяльності, участі у конкурсах національних і міжнародних грантів, а також формування міждисциплінарних наукових колективів. Така співпраця забезпечує можливість практичної апробації отриманих результатів та становленню аспірантів як самостійних дослідників, здатних здійснювати фундаментальні й прикладні дослідження релігії на високому теоретико-методологічному рівні.

З урахуванням стратегічної ролі релігієзнавства у вивченні духовних, культурних і суспільних трансформацій сучасного світу, освітньо-наукова програма заслуговує на високу оцінку саме з огляду на її дослідницьку спрямованість і комплексність підготовки науковців. Вона відповідає актуальним академічним стандартам, забезпечуючи формування фахівців, здатних генерувати нові наукові знання, здійснювати експертно-аналітичну діяльність і робити вагомий внесок у розвиток релігієзнавчої науки та гуманітарної сфери загалом.

Завідувач відділення релігієзнавства
Інституту філософії імені Г.С.Сковороди
НАН України, д.філос.н., проф.

О.Саган

Зізнє Сагане Н. С. Сковорода
В. о. координатора
Служби
Служби
В. о.

РЕЦЕНЗІЯ

**на освітньо-наукову програму зі спеціальності В7 «Релігієзнавство»
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти у
Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка**

Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії за спеціальністю В7 «Релігієзнавство» у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка відзначається чіткою структурованістю та логічною послідовністю, що забезпечує системний розвиток теоретичних, методологічних і практичних компетентностей аспірантів. Особливу значущість має інтеграція науково-дослідних практик, педагогічної діяльності та індивідуального планування наукових проєктів, що сприяє формуванню високого рівня наукової самостійності та професійної компетентності здобувачів. Вибіркові дисципліни освітньо-наукової програми відображають сучасні тенденції релігієзнавчого дискурсу, що дозволяє аспірантам формувати індивідуальні освітні траєкторії відповідно до наукових інтересів і тем дисертацій.

Науковий потенціал Українського державного університету імені Михайла Драгоманова представлений широким комплексом академічних ресурсів, міждисциплінарною експертизою та усталеною інфраструктурою для підготовки науково-педагогічних кадрів. УДУ імені Михайла Драгоманова має досвід участі у наукових проєктах різного рівня — національних і міжнародних — та втілює ініціативи, спрямовані на міжуніверситетську кооперацію (включно з проєктами у фізичних та прикладних науках), що підвищує доступ аспірантів до грантів, колективних публікацій і міжнародних академічних мереж.

Співпраця між Українським державним університетом імені Михайла Драгоманова та Київським столичним університетом імені Бориса Грінченка може бути реалізована через низку узгоджених освітньо-наукових ініціатив, спрямованих на підвищення ефективності підготовки аспірантів за освітньо-науковою програмою «Релігієзнавство». Передусім доцільним є проведення спільних наукових семінарів, воркшопів та круглих столів для аспірантів обох закладів. Тематика таких заходів може охоплювати проблеми сучасного релігієзнавства, міждисциплінарні дослідження релігії, філософії, соціології, культурології, а також питання методології наукових досліджень у гуманітарній сфері.

Перспективною є академічна мобільність аспірантів, яка передбачає використання баз даних, наукових лабораторій, бібліотек, архівів і дослідницьких центрів обох університетів. Такий обмін забезпечує доступ до ширшої емпіричної бази та інтелектуального ресурсу. Також ефективною формою стане координація спільних конференцій і публікацій, що підвищить міжнародну відкритість програми та сприятиме формуванню компетентності працювати в глобальному академічному контексті.

Співпраця між Українським державним університетом імені Михайла Драгоманова та Київським столичним університетом імені Бориса Грінченка у форматі спільних наукових проєктів відкриває аспірантам можливості практичного застосування результатів власних досліджень та сприяє їхньому професійному становленню як висококваліфікованих фахівців.

Важливою платформою для такої взаємодії є цифрові ресурси Київського столичного університету Грінченка — система електронного навчання, цифровий кампус і дистанційні сервіси. Їх використання розширює можливості для організації змішаного та дистанційного навчання, реалізації факультативів і спеціалізованих курсів для аспірантів НПУ, що сприятиме академічній інтеграції та цифровій мобільності здобувачів.

Враховуючи стратегічну роль гуманітарних наук, зокрема релігієзнавства, у формуванні наукового світогляду, культурних та соціальних орієнтирів, програма заслуговує на високу оцінку за комплексний підхід до підготовки висококваліфікованих фахівців. Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії за спеціальністю В7 «Релігієзнавство» повністю відповідає сучасним академічним вимогам та стандартам Європейського простору вищої освіти, забезпечуючи формування дослідників, здатних розвивати релігієзнавство, сприяти гуманітарному розвитку суспільства та інтеграції знань у різних сферах.

Завідувач кафедри богослов'я та релігієзнавства ННІ філософії та освітньої політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор філософських наук, професор

**УКРАЇНЬСЬКА
АСОЦІАЦІЯ РЕЛІГІЄЗНАВЦІВ**

01001, Київ, вул. Трьохсвятительська, 4
тел./ факс: 278-51-49, тел.: 279-04-18
e-mail: redactor.uars@gmail.com

**UKRAINIAN ASSOCIATION
OF RESEARCHERS OF RELIGION**

4, Tryokhsvyatytelska Str., Kyiv, 01001, Ukraine
Tel./ Fax: 278-51-49, tel.: 279-04-18
e-mail: redactor.uars@gmail.com

РЕЦЕНЗІЯ

**на освітньо-наукову програму зі спеціальності В7 «Релігієзнавство»
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти**

Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії за спеціальністю В7 «Релігієзнавство» у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка відзначається чіткою структурованістю та логічною послідовністю, що забезпечує системний розвиток теоретичних, методологічних і практичних компетентностей аспірантів. Особливу значущість має інтеграція науково-дослідних практик, педагогічної діяльності та індивідуального планування наукових проектів, що сприяє формуванню високого рівня наукової самостійності та професійної компетентності здобувачів.

Українська асоціація релігієзнавців (УАР) – є авторитетною світською громадською організацією, яка об'єднує на добровільних засадах вчених-релігієзнавців, богословів-релігієзнавців, викладачів релігієзнавчих курсів у закладах освіти України, журналістів, музейників та ін. УАР заснована в березні 1993 року і має осередки майже у всіх областях України. Асоціація сприяє проведенню наукових досліджень з актуальних релігієзнавчих проблем, оприлюднення їх результатів, пропагує принципи свободи совісті, вивчає громадську думку щодо проблем релігії, співпрацює з державними, громадськими організаціями, пресою, надає їм консультативну допомогу з релігієзнавства. УАР активно співпрацює з різними університетами і через членство в УАР викладачів ВНЗ, і участь в роботі всеукраїнського семінару «Релігія в особах», і проходження практики студентів на базі УАР. Зокрема Київський столичний університет імені Бориса Грінченка давно співпрацює з УАР, обираючи її як базу для практики своїх бакалаврів, магістрів, аспірантів і докторантів. Знання і навички, які отримує наукова молодь в заходах, які проводить УАР, є надзвичайно важливими для формування професійних релігієзнавців, для виховання високо кваліфікованих спеціалістів в сфері державно-церковних і міжконфесійних відносин.

Використання досвіду УАР як афілійованого члена двох найавторитетніших міжнародних професійних асоціацій (IAHR&EASR) у навчальному процесі аспірантури відповідає міжнародним академічним стандартам. Аспіранти мають доступ до актуальних наукових баз даних та електронних ресурсів, до зарубіжних наукових і освітніх центрів з релігієзнавства, що забезпечує високу якість наукової діяльності. УАР активно співпрацює з науковими інституціями, релігійними організаціями та громадськими ініціативами, що сприяє обміну знаннями та досвідом, важливим для міждисциплінарних досліджень у сфері релігієзнавства.

Через УАР українським дослідникам відкривається можливість інтеграції у глобальну наукову спільноту, участі у міжнародних конференціях, публікації у престижних наукових журналах та обміну досвідом із закордонними колегами.

Вибіркові дисципліни освітньо-наукової програми відображають сучасні тенденції релігієзнавчого дискурсу, що дозволяє аспірантам формувати індивідуальні освітні траєкторії відповідно до наукових інтересів і тем дисертацій.

Враховуючи стратегічну роль гуманітарних наук, зокрема релігієзнавства, у формуванні наукового світогляду, культурних та соціальних орієнтирів, програма заслуговує на високу оцінку за комплексний підхід до підготовки висококваліфікованих фахівців. Освітньо-наукова програма підготовки докторів філософії за спеціальністю В7 «Релігієзнавство» повністю відповідає сучасним академічним вимогам та стандартам Європейського простору вищої освіти, забезпечуючи формування дослідників, здатних розвивати релігієзнавство, сприяти гуманітарному розвитку суспільства та інтеграції знань у різних сферах.

УАР є важливим ресурсом для дослідників релігійних процесів в Україні і висловлює готовність до подальшої співпраці з університетом у напрямку підтримки наукових досліджень, обміну досвідом та розвитку освітніх ініціатив, що сприятиме формуванню нового покоління релігієзнавців.

Президент УАР

проф. Л.О.Филипович